

2003 YILINDA ELDE EDİLEN BORSA KAZANÇLARININ VERGİLENDİRİLMESİ

I- GİRİŞ :

Hisse senedi alım satım kazançlarının vergilendirilmesi geçtiğimiz yıla kadar Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 56'ncı maddenin (D), (E), ve (F) bölümü hükümleri çerçevesinde yapılmakta iken, 4783 sayılı Kanunla¹ yapılan değişiklikler sonrasında 2003 yılında elde edilen hisse senedi alım satım kazançlarının vergilendirilmesi G.V.K.'nun mükerrer 80 ve mükerrer 81'inci maddelerinde yer hükümlerine göre yapılacaktır. Mükerrer 80'inci maddede hangi mal ve hakların elden çıkarılmasından sağlanan kazançların değer artış kazancı olduğu, Mükerrer 81'inci maddede ise değer artış kazançlarında safi değer artışının hesaplanmasına ilişkin hükümler yer almaktadır.

Bu yazımızın da konusunu uygulamada sıklıkla rastlanan hisse senetlerinin alım-satımı sonucunda 2003 yılında elde edilen değer artış kazançlarının vergilendirilmesine ilişkin esaslar oluşturacaktır.

II- HİSSE SENETLERİNİN ELDEN ÇIKARILMASINDA DEĞER ARTIŞI KAZANCI

A- Verginin Konusuna Giren Hisse Senetleri Alım-Satım İşlemlerinin Belirlenmesi

Gerçek kişilerin sahip oldukları hisse senetlerini 2003 yılı içinde elden çıkarmaları dolayısıyla elde ettikleri kazançların vergilendirilmesinde Gelir Vergisi Kanunu'nun 4783 sayılı Kanunla değişik mükerrer 80'inci maddesinin birinci bent yer alan hükümler uygulanacaktır. Söz konusu hükme göre; ivazsız olarak iktisap edilenler, Türkiye'de kurulu menkul kıymet borsalarında işlem gören ve üç aydan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri ile tam mükellef kurumlara ait olan ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri hariç olmak üzere menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından sağlanan kazançların değer artışı kazancı olduğu hükme bağlanmıştır.

Bu çerçevede; ivazsız olarak iktisap edilen hisse senetleri, menkul kıymet borsalarında işlem gören ve üç aydan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri ile menkul kıymet borsalarında işlem görmemesine karşın tam mükellef kurumlara ait ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin 2003 yılı içinde elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar vergiye tabi olmayacak, buna karşın bir ivaz karşılığında iktisap edilen hisse senetlerinden menkul kıymet borsalarında işlem görenlerin üç aydan kısa süre içinde veya tam mükellef kurumlara ait hisse senetlerinin bir yıldan kısa süreyle elde tutulduktan sonra elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar ise değer artış kazancı olarak vergilendirilecektir.

Hisse senedi satış kazancının verginin konusuna girip girmediğinin tespiti açısından, satışa konu edilen hisse senedinin iktisap tarihinin net olarak belirlenmesi gerekmektedir. Bu hususa 232 Seri Numaralı Gelir Vergisi Kanunu Genel Tebliği² ile açıklık getirilmiştir. Söz konusu tebliğde;

¹ 4783 Sayılı Kanun 09.01.2003 tarih ve 24988 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak, 01.01.2003 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yürürlüğe girmiştir.

² 06.02.2000 tarih ve 23956 sayılı Resmi Gazete'de yayınlamıştır.

- Genel olarak hisse senedi üzerinde tasarruf hakkına sahip olunan tarihin iktisap tarihi olarak dikkate alınacağı,
- Sermaye yedekleri veya kar yedeklerinin sermayeye eklenmesi dolayısıyla sahip olunan hisse senetlerinin iktisap tarihinin, bedelsiz hisse senetlerinin elde edilmesine neden olan hisse senetlerinin iktisap tarihi olacağı,
- Hisse senedi sahipleri tarafından rüçhan hakkı kullanılmak suretiyle itibari değerleri ödenerek sahip olunan hisse senetlerinin iktisap tarihinin, rüçhan hakkının elde edilmesini sağlayan hisse senetlerinin iktisap tarihi olacağı,
- Belirli bir şirketin hisse senedinden değişik tarihlerde alımlar yapıldıktan sonra, alınan hisse senetlerinin bir kısmının elden çıkarılması halinde; mükelleflerin, elden çıkarılan hisse senetlerinin hangi işlem ile alındığı konusunda serbestçe karar verebileceği belirtilmiştir.

B- Verginin Konusuna Giren Hisse Senedi Alım-Satım İşlemlerinden Doğan Değer Artışı Kazançlarının Tespiti

Hisse senetlerinin elden çıkarılmasından doğan kazancın tespitinde uygulanacak hükümlere ise Gelir Vergisi Kanunu'nun 4783 sayılı Kanunla değişik "Safi Değer Artışı" başlıklı mükerrer 81'inci maddesinde yer verilmiştir. Buna göre; genel olarak, değer artışında safi kazanç, elden çıkarma karşılığında alınan para ve ayınlarla sağlanan ve para ile temsil edilebilen her türlü menfaatlerin tutarından, elden çıkarılan mal ve hakların maliyet bedelleri ile elden çıkarma dolayısıyla yapılan ve satıcının uhdesinde kalan giderlerin ve ödenen vergi ve harçların indirilmesi suretiyle bulunacaktır. Ancak 232 Seri Numaralı Gelir Vergisi Kanunu Genel Tebliği uyarınca hisse senetlerinin elden çıkarılmasından doğan değer artış kazancının tespitinde, kullanılan yabancı kaynaklara ilişkin finansman giderlerinin indirim konusu yapılması mümkün değildir.

C- Sermaye Artırımları Nedeniyle Bedelsiz Sahip Olunan Hisse Senetlerinin Maliyet Bedelinin Belirlenmesi

Sermaye artırımları nedeniyle **bedelsiz sahip olunan hisse senetlerinin maliyet bedelinin** belirlenmesine ilişkin esaslar ise 232 Seri Numaralı Gelir Vergisi Kanunu Genel Tebliği ile açıklanmıştır. Buna göre;

- Şirketlerin **sermaye yedekleri** ile sermaye artırımında bulunmaları halinde, bu işlem sonrasında gerek önceden sahip olunan gerekse sermaye artırımını nedeniyle elde edilen hisse senetlerinin maliyet bedeli; daha önce sahip olunan hisse senetlerinin maliyet bedelinin, sermaye artırımını sonrasında sahip olunan toplam hisse senedi sayısına bölünmesi suretiyle,
- **Kar yedekleri** kullanılmak suretiyle sermaye artırımında bulunulması halinde, bu işlem nedeniyle sahip olunan hisse senetlerinin maliyet bedeli; daha önce sahip olunan hisse senetlerinin maliyet bedeli ile yeni alınan hisse senetlerinin itibari değerleri toplamının sermaye artırımını sonrasında sahip olunan toplam hisse senedi sayısına bölünmesi suretiyle,

- Şirketler tarafından **nakit** olarak sermaye artırımına gidildiği durumlarda, hisse senedi sahipleri tarafından rüçhan hakkı kullanılmak suretiyle itibari değerleri ödenerek sahip olunan hisse senetlerinin maliyet bedeli; daha önce sahip olunan hisse senetlerinin maliyet bedeli ile yeni alınan hisse senetleri için ödenen bedelin toplamının sermaye artırımını sonrasında sahip olunan toplam hisse senedi sayısına bölünmesi suretiyle, hesaplanacaktır.

D- Hisse Senedi Maliyet Bedelinin Endekslenmesi

Gelir Vergisi Kanunu'nun 4783 sayılı Kanunla değişik "Safi Değer Artışı" başlıklı mükerrer 81'inci maddesinin son fıkrası hükmüne göre, **değer artışı kazancının tespitinde** hisse senetlerinin iktisap bedeli, hisse senetlerinin elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere Devlet İstatistik Enstitüsünce belirlenen toptan eşya fiyat endeksindeki artış oranında artırılarak tespit edilebilecektir. Dolayısıyla, kazancın tespitinde satış bedelinden maliyet bedelinin endekslenmesi sonucu bulunan tutarın düşülmesi gerekmektedir. Böylece gelirin içinde yer alan ve enflasyonun neden olduğu fiktif kazançlar, vergilendirilecek kazancın kapsamından çıkarılmaktadır.

Geçmişteki uygulamada, hisse senetlerinin elden çıkarılmasından doğan değer artış kazancının tespitinde, yararlanılabilen bir diğer imkan olan Gelir Vergisi Kanunu'nun 76/2'nci maddesi ile düzenlenen indirim oranı uygulamasından ise, bu imkana Gelir Vergisi Kanunu'nun 4783 sayılı Kanunla değişik "Safi Değer Artışı" başlıklı mükerrer 81'inci maddesinde yer verilmediğinden, 2003 yılı içinde elde edilen değer artış kazançları için yararlanılamayacaktır. Menkul kıymetlerin elden çıkarılması dolayısıyla elde edilen kazançların enflasyondan arındırılmasında kullanılabilen indirim oranı uygulamasının yürürlükten kaldırılmasının gerekçesi ise, özellikle kısa vadeli alım satım işlemlerinde vergiye tabi olacak reel kazancın gerçekçi bir şekilde tespitine imkan tanımamasıdır.

Dolayısıyla mükelleflerin değer artış kazançlarının tespitinde maliyet bedelini toptan eşya fiyat endeksi oranında endeksleme veya indirim oranı uygulamasından yararlanmak hususundaki seçimlik haklarına, 4783 sayılı Kanunla son verilmiş olup, 2003 yılı içinde elde edilen değer artış kazancı matrahlarını bu yöntemlerden sadece maliyet bedeli endekslemesini kullanarak tespit edebileceklerdir.

Örneğin; Fikri bey, 27.02.2003 tarihinde birim maliyeti 500.000 TL olan hisse senetlerinden 40.000 adedini 20 Milyar TL'ye satın almış ve 17.04.2003 tarihinde 35 Milyar TL'ye satmıştır. Bu durumda hisse senetlerinin satışı sonucunda oluşacak vergilendirilebilir kazancın tespiti, maliyet bedeli endekslenmek suretiyle aşağıdaki gibi belirlenecektir.

Buna göre; Satışa konu edilen hisse senetlerinin maliyet bedeli Şubat ve Nisan aylarındaki toptan eşya fiyat endeksindeki artış oranında artırılarak tespit edilecektir. Bu durumda maliyet bedeli Ocak ayı sonu, bir başka deyişle Şubat ayı başı ve Mart ayı sonu itibariyle Devlet İstatistik Enstitüsünce belirlenen toptan eşya fiyat endeksindeki kümülatif tutarların birbirlerine olan oranı kadar arttırılacak ve kazanç bu şekilde tespit edilecektir³. Buna göre ;

$$\begin{aligned} \text{Endekslenmiş Maliyet Bedeli} &= [(7281,8 \times 20 \text{ Milyar}) / 6840,7] \\ &= 21.289.634.100.- \text{ TL olacaktır.} \end{aligned}$$

³ Ocak 2003 sonu kümülatif TEFE – 6840,7
Mart 2003 sonu kümülatif TEFE – 7281,8

Bu durumda, hisse senedi satış kazancı (35.000.000.000- 21.289.634.100=) 13.710.365.900.-TL olarak tespit edilecek ve bu kazanç (varsa diğer menkul kıymet satış kazançları toplamına) 10 Milyar TL istisna uygulandıktan sonra kalan 3.710.365.900.- TL beyan edilecektir.

E- Menkul Kıymet Alım Satım İşlemlerin Bir Kısımının Karlı, Bir Kısımının ise Zararlı Olması Halinde Beyan Edilecek Kazancın Tespiti

Aynı yıl içinde birden fazla menkul kıymet alım satım işlemi yapılması ve bu işlemlerin bir kısmının karlı, bir kısmının ise zararlı olması halinde beyan edilecek diğer kazanç ve irat tutarının (değer artışı kazancı) nasıl belirleneceği konusundaki eski düzenlemelere, Gelir Vergisi Kanunu'nun 4783 sayılı Kanunla değişik "Safi Değer Artışı" başlıklı mükerrer 81'inci maddesinde yer verilmemesi nedeniyle uygulamada doğan tereddütlere Maliye Bakanlığı'nca yapılan 21/01/2003 tarihli basın açıklaması ile son verilmiştir.

Buna göre; eskiden olduğu gibi mevcut durumda da, bir yıl içinde birden fazla menkul kıymet alım satım işlemi yapılması halinde, bu işlemlerden elde edilen kar veya zarar tutarları birlikte değerlendirilecektir. Dolayısıyla işlemin aynı yıl içinde yapılması koşuluyla bir işlem nedeniyle doğan zararın, diğer işlemler dolayısıyla elde edilen kardan mahsup edilmesi mümkün bulunmaktadır. 1.1.2003 tarihinden itibaren yürürlüğe giren düzenlemede, gerek değiştirilmeden önceki 82 nci maddede gerekse geçici 56 ncı maddede yer alan menkul kıymet alım satımında zarar mahsubuna yönelik hükme yer verilmemesi uygulamada bir değişiklik yaratmamaktadır.

Bu durumda diğer menkul kıymetlerin satışından zarar doğması halinde bu zarar hisse senedi satış karından indirilebilecek, aynı şekilde hisse senedi satış zararı da diğer menkul kıymetlerin satış karından mahsup edilebilecektir. Ancak, mahsup sonrası kalan zararın Gelir Vergisi Kanunu'nun 88'inci maddesi hükmü uyarınca diğer faaliyetlerden elde edilen kazançlara mahsup edilmesi mümkün bulunmamaktadır.

Uygulamada da bankalardan ya da borsa aracı kuruluşlarından alınan hesap ekstrelerinde menkul kıymetlerin bir kısmının satışından doğan zararların, diğer menkul kıymetlerin satış kazançlarından mahsup edilerek net karın mükelleflere bildirildiği görülmektedir, dolayısıyla yıllık ekstrelerde yer alan net tutar değer artış kazancının hesabına doğrudan konu edilebilecektir.

Satış zararının, satış karına mahsubu imkanı sadece menkul kıymetler açısından getirilmiştir. Bu durumda menkul kıymetlerin dışında kalan gayrimenkullerin ya da diğer mal ve hakların alım satımının yıl içinde birden fazla yapılması ve alım satımın birinden kar, diğerinden ise zarar doğması halinde, zarar tutarı kardan mahsup edilemeyecek ve karın tamamı vergilendirilecektir. Başka bir deyişle 2002 yılı içinde iki adet gayrimenkulünü satan ve bu satışların birinden kar, diğerinden de zarar eden gerçek kişinin satış sonucu elde ettiği karın tamamının (zarar mahsup edilmeden) vergilendirilmesi gerekmektedir.

F- Hisse Senedi Satış Kazancının Tespitinde İstisna Uygulaması

2003 yılı içinde elde edilecek hisse senedi satış alım – kazancı **toplamından**, (varsa bu kazançlar ile diğer değer artış kazançları toplamından) ayrıca Gelir Vergisi Kanunu'nun 4783

sayılı Kanunla değişik mükerrer 80'inci maddesinin 3'üncü fıkrası hükmüne göre **on milyar lira** istisna olarak düşülecektir.

Söz konusu istisna uygulamasının Geçici 56'ncı maddesinde yer alan esaslarla uygulanan 3,5 milyar lira olarak uygulanan eski şeklinde, bu istisna değer artışı kazançlarının toplamı için değil, her bir bentte düzenlenmiş değer artış kazançları için ayrı ayrı uygulanabiliyordu.

Mevcut uygulamada ise, yukarıda belirtildiği üzere mükerrer 80'inci maddede 6 bent halinde sayılan mal ve hakların elden çıkarılmasından sağlanan değer artış kazançlarının her bir bentte düzenlenmiş olanları için ayrı ayrı değil, bu kapsamdaki kazançların toplam tutarı üzerinden bir kez 10.000.000.000 -TL'lik istisnadan yararlanılabilecek, bu tutarı aşan kısım vergiye tabi tutulacaktır.

III- SONUÇ :

Yazımızda; 2003 yılı içinde elde edilen ve 15 Mart 2003 tarihine kadar beyanı gereken hisse senedi alım satım kazançlarının diğer bir deyişle borsa kazançlarının vergilendirilmesine ilişkin açıklamalara yer verdik.

2003 yılında elde edilen borsa kazançlarının vergilendirilmesinde önceki yıllara kıyasla iki önemli farklılık bulunmaktadır. Bu farklılıkların birincisi mükellefler vergiye tabi borsa kazançlarının tespitinde indirim oranı uygulamasından yararlanamayacaklardır. İkincisi ise borsa kazançları için uygulanan istisna tutarı 3,5 milyar liradan 10 milyar liraya çıkmış, ancak diğer taraftan, bu istisna geçmişte 80'inci maddede 6 bent halinde sayılan mal ve hakların elden çıkarılmasından sağlanan değer artış kazançlarının, her bir bentte düzenlenmiş olanları için ayrı ayrı uygulanmakta iken, mevcut durumda bu kapsamdaki kazançların toplam tutarı üzerinden bir kez uygulanır hale gelmiştir.

**ADRES : Gelirler Kontrolörleri
Eđitim Grup Başkanlığı
Adakale Sokak No: 20
Yenişehir-ANKARA**

**A. Murat YILDIZ
Gelirler Başkontrolörü**

**TELEFON : 0.312.435 56 40
FAX : 0.312.431 77 30**

**E-MAİL : amuratyildiz@hotmail.com
murat.yildiz@gelkont.gov.tr**